

Голові спеціалізованої вченої ради
К 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України,
доктору наук з державного управління,
професору
Войтович Р.В.

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління
Надоші Олега Володимировича на дисертацію Шпака Олега
Анатолійовича “Державне управління модернізаційними
процесами в Україні”, подану до захисту в спеціалізовану вчену
раду К 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів державної служби
зайнятості України на здобуття наукового ступеня кандидата наук
з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми
державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Аналіз зазначеної
проблематики обумовлює детальний розгляд тенденцій функціонування
системи державного управління в умовах модернізації, а саме того контексту,
як змінюється його специфіка та індивідуально-типологічні властивості на
відповідних стадіях проходження модернізаційних процесів та управління
ними.

Трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасному українському
суспільстві увиразнили певні суперечності, які небезпечно позначились на
системі державного управління, яка досі декларативно просувається у
відповідних модернізаційних пріоритетах. В Україні, на жаль, залишається й
досі невідпрацьованим алгоритм модернізації державного управління, що тим
самим перешкоджає виробити ефективний інструментарій формування та
реалізації державної політики у сфері модернізації. Фундаментальною
причиною цього є відсутність чітко теоретико - методологічного розуміння
модернізації та її впливу на розвиток основних сфер суспільного життя. У
контексті цього аналізу особливу увагу доцільно приділити розкриттю змісту
модернізації та систематизації основних підходів та концепції до її розгляду в
межах сучасної гуманітарної науки. Необхідно відзначити, що на сьогодні сам
термін “модернізація” зберігає певну методологічну невизначеність в силу
суперечності та неоднозначності його розуміння в межах різних дослідницьких
підходів. У дослідженні цього аспекту доцільно передусім виходити із

розуміння різних аспектів модернізації, із визначення внутрішніх цілей яких фактично формується зміст функціонування системи державного управління.

Сучасний соціально-трансформаційний розвиток України, який супроводжує перехід її до новітніх суспільних формацій, викрив суперечності у формуванні державної політики вказав на недоліки існуючої системи державного управління та громіздкість процедур її демократизації. Це поставило питання про запровадження новітніх механізмів інституційного управління модернізаційними процесами, шляхом створення нових організаційних структур, запровадження оптимізаційних форм та методів оновлення всієї системи владної вертикалі.

В межах аналізу основних механізмів оптимізації державного управління модернізаційними процесами в Україні на особливу заслугує розроблення принципів та засобів реалізації інтегрованої інноваційної політики. При цьому, варто виходити із того, що досягнути бажаного модернізаційного ефекту у певних сфера суспільного життя України можливо лише завдяки запровадженню певних інноваційних проектів, які б забезпечили належний технологічний уклад держави. З іншого боку, інтегрована інноваційна політика стосується структурно-функціональної раціоналізації діяльності органів державної влади у напрямку активізації модернізаційних процесів в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам щодо такого виду наукових досліджень.

Зокрема, дисертантом конкретизовано зміст інтегрованої інноваційної політики управління модернізаційними процесами в Україні, яка стосується структурно-функціональної раціоналізації діяльності органів державної влади у напрямі активізації модернізаційних процесів і передбачає раціональну інтеграцію органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянським суспільством та бізнес-сектором у напрямі реалізації відповідних модернізаційних проектів (у сферах науки, освіти, технологій та культури).

Автором доведено, що запровадження інтегрованої інноваційної політики управління модернізаційними процесами передбачає створення матричних структур в органах державної влади, які б інтегровано здійснювали процесне та проектне управління модернізаційними процесами, що зумовлює доцільність створення сучасних інституціональних моделей інтеграції органів державної влади, освітніх, наукових та бізнесових структур, здатних забезпечити необхідний модернізаційний ефект. На підставі цього вона має бути спрямована на розроблення та запровадження

стратегії модернізації в Україні шляхом забезпечення інноваційно-технологічного прориву до 2020–2025 рр.

Основним суб'єктом формування та реалізації інтегрованої інноваційної політики мають виступати інтегровані інноваційні структури (сукупність взаємопов'язаних одиниць (сукупних складових)), що виступають у ролі єдиного інституціонального фактору здійснення організаційних змін, які забезпечують модернізацію відповідних сфер суспільного життя, і які мають взяти на себе реалізацію функції коригуючого впливу на відповідні процеси реалізації модернізаційних проектів з урахуванням зворотного зв'язку із суспільством. Їх основними функціями мають бути: реконструкція, модернізація та інноваційне переоснащення, а механізмами – створення інтегрованої системи взаємодії держави, науки та бізнесу як інструменту інноваційного розвитку.

Доведено, що технологічних правил досягнення оптимізаційного модернізаційного ефекту практично не існує. Кожна держава розробляє свої принципи, технології, критерії державного управління модернізаційними процесами, однак уніфікованою особливістю досягнення інноваційно-технологічного прориву є забезпечення динамічного інноваційно-технологічного розвитку шляхом використання власного науково-технічного потенціалу та залучення високотехнологічних інновацій ззовні.

Отримані наукові результати у контексті даного дисертаційного дослідження дозволили автору запропонувати окремі практичні рекомендації для органів державної влади України:

- Кабінет Міністрів України має забезпечити реалізацію механізму розроблення та реалізації інтегрованої інноваційної політики у даній сфері шляхом становлення демократичної, соціально орієнтованої держави, яка б характеризувалась потужною інноваційною економікою, здатною забезпечити високий рівень життя громадян з урахуванням відповідних пріоритетів: ефективної соціальної політики, спрямованої на забезпечення розвитку людського потенціалу; запровадження узгоджено оптимальних форм взаємодії держави, бізнесу та суспільства щодо реалізації певних національних проектів у різних сферах суспільного життя; забезпечення ефективності функціонування державно-управлінських інститутів, що детерміновано забезпечить покращення інвестиційного клімату в державі.

- Кабінет Міністрів України у контексті реалізації інтегрованої інноваційної політики управління модернізаційними процесами має ініціювати розроблення “Стратегії інтегрованої модернізації”. З цією метою в Кабінеті Міністрів України доцільно створити спеціальний Департамент модернізаційної політики, до функціональних повноважень якого б входило створення інституціональної системи вироблення та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку (системи інтерактивного управління модернізаційним розвитком України). Така інституційна структура має об'єднати роз'єднані функціонуючі інституції, які покликані забезпечити

модернізаційний розвиток України, здійснюючи їх координацію та орієнтуючи їх на реалізації окремих національних проєктів.

- Департаментом модернізаційної політики повинен бути розроблений технологічний варіант урядової стратегії “Інноваційно-модернізаційна Україна – 2020”. Її основними пріоритетами мають виступати:

– нарощення людського потенціалу у сферах науки, освіти, технологій та інновацій як важливих критеріїв реалізації модернізаційних проєктів;

– стимулювання інноваційної активності бізнесу щодо реалізації відповідних модернізаційних проєктів;

– формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату як основного засобу активізації модернізаційних процесів;

– запровадження новітньої методології сталого розвитку сектору розробок та досліджень у сфері активізації інноваційно-модернізаційних процесів в Україні;

– сприяння інтеграції України у глобальні процеси створення та реалізації інновацій у різних сферах суспільного життя.

На думку автора, реалізація цих пріоритетів забезпечить досягнення стратегічних цілей щодо оптимізації модернізаційних процесів у розвитку України. Це мінімізує інноваційні ризики її розвитку та скоротить процеси реалізації модернізації у різних сферах суспільного життя. Держава у такій модернізаційній моделі повинна відігравати активну роль щодо модернізації науки, здатної здійснити інноваційний прорив, який забезпечить Україні лідируючі позиції у світі.

- Кабінет Міністрів України задля оптимізації та раціоналізації процесів розроблення та оновлення основних пріоритетів стратегії “Інноваційно-модернізаційна Україна – 2020” має залучити відповідні інституційні структури, серед яких: Національна академія державного управління при Президентові України, Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України, Інститут економіки та прогнозування НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. Ці інституції мають виступити розробниками Нової моделі модернізації України.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації О.А. Шпака дає підстави стверджувати, що підхід здобувача до розкриття змісту державного управління модернізаційними процесами в Україні відзначається фундаментальністю, ґрунтовністю дослідження. Структура дисертації є стрункою. Її логіку підпорядковано вирішенню сформульованих дослідницьких завдань. Не викликають зауважень постановка мети, завдань, об’єкта та предмета дослідження. Наприкінці кожного розділу подано чіткі стислі висновки, які відповідають тексту дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Оскільки положення, висновки і рекомендації у дисертації та авторефераті базуються на науковій методології та застосуванні сучасних способів проведення досліджень

з теоретичної проблематики державного управління, вони є достовірними та науково-обґрунтованими. Всі елементи наукової новизни сформульовані коректно, вони відповідають нормативним вимогам до кандидатських дисертацій – у них конкретно зазначено, чим саме отримані положення відрізняються від вже відомих, а також вказано, які саме результати можна одержати при використанні сформульованих положень наукової новизни цієї роботи.

У дисертації охарактеризовано стратегічну роль публічної адміністрації як оптимізаційної інституції забезпечення динамічного розвитку модернізаційних процесів і як публічно-правового інституту реалізації функцій держави (включаючи інтегроване поєднання діяльності державних, недержавних та приватних інституцій), який сприяє задоволенню потреб громадян, є активним суб'єктом вироблення й реалізації державної політики щодо модернізації основних сфер суспільного життя.

Дисертантом удосконалено розуміння модернізації як: мікропроцесу, що характеризує перехід суспільного устрою від одного стану розвитку до іншого, що передбачає цілеспрямовану зміну інституційних сфер суспільства (політичної, економічної, соціальної та культурної) з метою забезпечення технологічного прориву та лібералізації системи управління, яка приводить до мінімізації впливу держави на різні сфери суспільства, подолання адміністративних бар'єрів, заміни вертикалі влади ефективною управлінською горизонталлю, посилення мобілізаційних начал системи державного управління, підвищення відповідальності управлінського апарату та захисту національного суверенітету

Окрім згаданих вище усі інші результати дослідження також мають елементи наукової новизни та доповнюють існуючі напрацювання теорії та практики державного управління.

Залучений автором значний обсяг джерел інформації (250 позицій, з яких 54 - англійською мовою) надає обґрунтованості, достовірності та об'єктивності висновкам та узагальненням роботи.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Результати наукових досліджень О.А. Шпака висвітлені в 10-ти наукових працях, у тому числі в семи статтях, опублікованих у фахових виданнях з державного управління. Таким чином, із формального аспекту робота відповідає вимогам ДАК щодо кандидатських дисертацій.

Оцінка мови, стилю та оформлення дисертації й автореферату. Дисертаційну роботу написано на високому рівні, у роботі використано нові терміни, які збагачують вітчизняну теорію та практику державного управління. Стиль викладення нових наукових положень, результатів теоретичних досліджень, висновків і рекомендацій є доступний та забезпечує адекватність їх сприйняття та використання.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, які цілісно розкривають сутність формування та розвитку державного управління модернізаційними процесами в Україні. У дисертації автор чітко поставив мету, завдання, визначив предмет і об'єкт дослідження.

Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України та не викликає принципових зауважень. Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє констатувати, що його зміст у повній мірі відображає основні положення і висновки дисертації.

Дисертаційна робота відповідає паспорту наукової спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління за напрямками: “теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація”; “цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління”.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Дисертаційна робота О.А.Шпака містить певні дискусійні моменти та недоліки, висвітлення та зауваження щодо яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів виконаного дисертаційного дослідження.

Зокрема, у новизні уперше автор зазначає, що ним розроблено нову теоретичну модель державного управління в умовах модернізації та виокремлено її основні складові, але на жаль автореферат не містить схематичного відображення її у вигляді рисунка від чого робота лише б виграла. І саме твердження про «розвиток соціального капіталу та людського потенціалу, що виражається через можливість розвитку, попередження гострих соціальних конфліктів і критичних ситуацій у різних сферах соціальної практики модернізації», на нашу думку потребує більшої деталізації та унормування (*розвиток через можливість розвитку*).

По-друге, у розділі I дисертації, сформульовано авторське розуміння модернізації «як мікропроцесу, що характеризує перехід суспільного устрою від одного стану розвитку до іншого, передбачаючи цілеспрямовану зміну інституційних сфер суспільства (політичної, економічної, соціальної та культурної) з метою забезпечення технологічного прориву; лібералізація системи управління, яка веде до: мінімізації впливу держави на різні сфери суспільства». Але у світлі останніх подій, що відбуваються в Україні на Сході, посилення національної безпеки України має передбачати навпаки посилення впливу держави на оборонні процеси та інформаційну політику як в країні так і

за її межами, що в цих сферах є модернізаційними процесами. Тому, на нашу думку, модернізацією не завжди є лібералізація, особливо у силових структурах.

Більш детального розкриття, на нашу думку, потребують етнонаціональні фактори розвитку України (особливо фактор корінних етносів АР Крим), які зумовлюють потребу запровадження модернізаційної політики.

По-третє, у розділі II автором наголошено, «що важливим механізмом реалізації національних проектів в Україні має виступати державно-приватне партнерство, яке забезпечує інституційну підтримку участі приватного інвестора в реалізації суспільних національних проектів». Було доцільно більш детально дослідити причини недостатнього використання цього механізму, адже у більшості областей України, його фактично немає. Новизна роботи б виграла, якби автор запропонував шляхи посилення дії цього механізму, що реально сприяло б стратегічному розвитку України.

У цьому ж розділі автор згадує про запровадження в Росії громадсько-державного партнерства, було варто виокремити його особливості і відмінності від державно-приватного партнерства.

По-четверте, у розділі III автор доводить, що запровадження інтегрованої інноваційної політики управління модернізаційними процесами передбачає створення матричних структур в органах державної влади. Вважаємо за доцільне було навести конкретні приклади практичного втілення створення таких структур в органах публічної влади та виокремити труднощі й запропонувати шляхи нейтралізації по їх втіленню, що посилює б його дослідження.

Щодо висновків. До інституцій, що мають виступити розробниками нової моделі модернізації України, крім Національної академії державного управління при Президентові України, Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, Інституту економіки та прогнозування НАН України, Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, було варто залучити загалом Національну академію наук України. У багатьох наукових роботах звучать пропозиції по створенню Урядом або нових Міністерств або як у даній роботі департаменту. Було б правильно, на нашу думку, провести переформатування відповідних міністерств у відповідності до запропонованої вами стратегії (поки що гіпотетичної) *“Інноваційно-модернізаційна Україна – 2020”*.

Проте зазначені недоліки не впливають на загалом високий науково-теоретичний рівень та загальну позитивну оцінку виконаної дисертаційної роботи, а також не знижують наукової та практичної цінності отриманих результатів.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертаційне дослідження здобувача наукового ступеня кандидата наук з державного управління Шпака Олега Анатолійовича “Державне управління модернізаційними процесами в Україні” цілком відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. Дисертаційне дослідження є завершеною, самостійною працею на соціально-значущу тему, та є актуальним для України та науки державне управління. В роботі отримані науково-обґрунтовані результати, що в сукупності можуть позитивно сприяти розвитку вітчизняної системи державного управління, використовуватись у частині надання рекомендацій органам державної влади та подальших наукових доробок та розвідок.

Зважаючи на вищевикладене, а саме актуальність, наукову новизну, результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значущість зазначених положень та результатів, переконаний, що дана дисертаційна робота повністю відповідає вимогам п. 11 “Порядку присудження наукових ступенів”, а її автор, Шпак Олег Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент –
Кандидат наук
з державного управління

О. В. Надоша

Підпис засвідчую:

Учений секретар Інституту підготовки кадрів
державної служби зайнятості
к.т.н, доцент

О.М. Ковбаско